

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ВИЩА ЛІНГВІСТИЧНА ШКОЛА (WSL), М. ЧЕНСТОХОВА,
ПОЛЬЩА
ГУМАНІТАРНО-ПРИРОДНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯНА
ДЛУГОША (UJD), М. ЧЕНСТОХОВА, ПОЛЬЩА
УНІВЕРСИТЕТ HUMANITAS, М. СОСНОВЕЦЬ, ПОЛЬЩА
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ.
А. С. МАКАРЕНКА
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. Г. С. СКОВОРОДИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗБІРНИК ТЕЗ
ХІІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
«СОЦІАЛЬНА РОБОТА: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ»
25-26 квітня 2024 р.

Тернопіль, 2024

УДК 364 (477): 005.745

С 70

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(протокол № 13 від 28 травня 2024 року).*

Соціальна робота: виклики сьогодення : Збірник наукових праць за матеріалами XIII Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. О. В. Сороки, С. М. Калаур, Г. В. Лещук. Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2024. 268 с.

С 70

У випуску вміщено матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, проведеної кафедрою соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка в м. Тернопіль 25–26 квітня 2024 року.

УДК 364 (477): 005.745

© ТНПУ імені В. Гнатюка, 2024

2. Клочко С. Наратив як засіб перетворення травматичних досвідів. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2023. № 4. С. 65-75.

3. Fatahi N., Bardideh M., Talebi Bahman Biglou R., Gholami Z., Akbarinejad M. & Hoshyar N. The Effectiveness of Narrative Therapy on Reducing Behavior Problems and Improving Self-Perception in Students. *J Child Ment Health*. 2021. Vol. 7, No 4. P. 297-312.

Жанна ПЕТРОЧКО

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка*

Олена БАЧУРИНА

*здобувачка другого
(магістерського) освітнього рівня за спеціальністю
231 «Соціальна робота»
м. Київ*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАДАННЯ ПОСЛУГ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ТА ЇХНІМ БАТЬКІВ У ЦЕНТРАХ РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Автори наголошують на актуальності діяльності центрів розвитку дитини (ЦРД) в Україні, що зумовлена необхідністю покращити ефективність раннього розвитку дітей, і особливо тих, хто має особливі освітні потреби. Відзначено, що ЦРД пропонують широкий спектр послуг, в т. ч. освітню, реабілітаційну та консультативну допомогу дитині та її батькам, прагнуть оптимізувати освітні результати та соціальну інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами. Однак визначено, що існує значна прогалина щодо оцінки потреб батьків дітей з особливими освітніми потребами у таких центрах.

***Ключові слова:** центри розвитку дитини, особливі освітні потреби, інклюзивна освіта, методи оцінювання, соціальна адаптація.*

Критично важливою є ефективна підтримка раннього розвитку дитини, оскільки це фундамент для її майбутнього успіху. Відтак, батьки все більше акцентують увагу на зусиллях, пов'язаних зі сприянням і удосконаленням інтелектуального, емоційного та соціального зростання дитини, підготовці її до навчання в школі. Особливого значення це питання набуває для дітей, які мають особливі освітні потреби.

У Законі України «Про охорону дитинства» наголошено, що кожна

дитина має невід'ємне право на освіту, що передбачає необхідність залучення до освітнього процесу усіх дітей, незалежно від ступеню їх розвитку чи можливостей. У зв'язку з цим, у сучасному ландшафті, який характеризується різноманітністю освітніх парадигм, батьки несуть велику відповідальність у виборі закладів освіти, які формуватимуть особистість їхньої дитини.

Часто звичайні заклади дошкільної освіти не відповідають очікуванням батьків дітей з особливими освітніми потребами, у результаті чого дорослі шукають інноваційні освітні моделі, сучасні інклюзивні технології. Комплексний набір навчальних і педагогічних заходів і послуг, спрямованих на оптимізацію траєкторії розвитку дитини, пропонують центри розвитку дитини (далі – Центр). З року в рік їх актуальність у освітньому просторі України посилюється.

Діяльність центрів розвитку дитини регламентується Положенням про центр розвитку дитини [3]. Згідно з цим Положенням, центр розвитку дитини є організацією в освітньому середовищі, яка зосереджується на періоді розвитку дітей віком від двох місяців до шести (семи) років. По своєму суті, Центр задуманий як заклад дошкільної освіти, спрямований на підтримку цілісного розвитку дітей, що охоплює фізичні, когнітивні та психологічні аспекти, включаючи необхідність реабілітації у разі потреби. Фізична інфраструктура таких центрів перепрофільована з існуючих закладів освіти, вона забезпечує дотримання суворих стандартів гігієни, безпеки та ефективності навчання. Головним у місії цих Центрів є кілька основних цілей, а саме: сприяння всебічному розвитку дітей дошкільного віку, полегшення їхньої соціальної акліматизації в дошкільному середовищі та забезпечення їхньої готовності до формального навчання в школі. Крім того, Центри надають важливу підтримку дітям, які потребують корекції розвитку, тривалої терапії та реабілітації, а також методичну та консультативну допомогу сім'ям.

Важливим є те, що у Центрах розвитку дитини заохочується активна

участь батьків у навчально-виховному та реабілітаційному процесі, а також здійснюється спільна робота з громадськими організаціями для сприяння цілісному розвитку дітей, які потребують корекції розвитку. Крім того, ці центри проводять інформаційні кампанії для сприяння розумінню та інклюзивності щодо проблем, з якими стикаються сім'ї, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю. Вони також надають велику підтримку педагогам і батькам щодо розвитку дитини, її навчання та соціальної інтеграції, формують індивідуальні плани реабілітації. У центрах можуть функціонувати групи корекційного та реабілітаційного спрямування (надання послуг з корекційної, педагогічної, психологічної, медичної, соціальної реабілітації дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, віком від двох до семи (восьми) років та ранньої допомоги для дітей віком від двох місяців до двох років). У центрі може бути організована робота клубів, секцій, гуртків, студій для дітей віком від чотирьох до шести (семи) років, а також консультаційних центрів для надання всебічної допомоги сім'ям, які виховують дітей вдома. У центрі можуть створюватися групи короткотривалого перебування дітей. Загалом багатогранна діяльність цих центрів спрямована на комплексне усунення проблем та сприяння цілісному розвитку дитини.

Сьогодні поширення в Україні набувають різні послуги, що є багатограним набором інтервенцій і призначені для підтримки осіб з особливими освітніми потребами протягом усього їхнього навчального шляху, сприяючи їх когнітивному, емоційному, вольовому та мовному розвитку. Це зумовлено тим, що особи, які мають особливі освітні потреби, потребують додаткової, постійної чи тимчасової допомоги в освітньому середовищі для захисту свого права на освіту. Таким чином, для дітей дошкільного віку, які мають такі потреби, центри розвитку дитини можуть бути найбільш сприятливими закладами, де можуть надаватися різні, в т. ч. інноваційні соціально-реабілітаційні послуги.

Актуальність діяльності центрів розвитку дитини підтверджується у дослідженні О. Виноградової [1]. Так, дослідниця пише, що на сьогоднішній день поширеним стає інноваційний підхід до задоволення потреб дітей з особливими освітніми потребами, а відтак, популярності набувають групи денного догляду. Надання соціальних послуг у цих групах передбачає низку заходів, спрямованих на полегшення життєвих труднощів і батьків, і дітей. Наприклад, упроваджуються різноманітні коригувальні заходи, програми зміцнення фізичного, духовного та психологічного здоров'я, адаптовані освітні програми для індивідуального навчання, заходи щодо розвитку навичок самообслуговування, полегшення соціальних взаємодій, надання соціальної підтримки сім'ям.

Функціонування центрів розвитку дитини дуже важливо розглядати у контексті соціальної адаптації та інклюзивної освіти. Як вказує у своїй статті Ю. Підвальна [2], соціальна адаптація означає динамічний процес, у якому індивіди або групи адаптуються до свого соціального середовища через взаємодію та поступове вирівнювання очікувань. Її основна мета полягає в сприянні стабільності, традиційності та постійному збагаченні соціального досвіду за допомогою інноваційних засобів. Центральним у соціальній адаптації є культивування індивідуальної суб'єктності, сприяння самостійному залученню до соціальних дій і функцій при оптимізації психофізіологічних витрат. Це є невід'ємною частиною діяльності центрів розвитку дитини, що підкреслює важливість їх функціонування. Нині інклюзивна освіта втілює принцип інтеграції дітей із різними станами здоров'я в соціальну структуру разом із їхніми здоровими однолітками, одночасно враховуючи їхні унікальні потреби в середовищі життя. Тому, центри розвитку дитини, інтегруючи у свою діяльність заходи щодо соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами, також забезпечують їм можливість у майбутньому без перешкод долучитися до традиційного освітнього процесу з елементами інклюзії.

Вирішальним критерієм адаптованого освітнього середовища є його

доступність для дітей з особливими освітніми потребами, що зобов'язує заклади освіти відповідати як загальним педагогічним стандартам, так і спеціальним вимогам до облаштування особистого простору. Це комплексне технічне забезпечення, що охоплює побутові зручності, розвиток соціальної компетентності та сприяння соціальній активності дитини. Інший життєво важливий критерій адаптованого освітнього середовища, який потрібно виокремити, передбачає залучення сім'ї до процесів сприяння соціалізації та ранньому розвитку дитини. Такі ініціативи, як консультативні програми підтримки сімей та активне залучення батьків до освітніх та реабілітаційних заходів, є незамінними компонентами ефективної взаємодії, і тому вони повинні розглядатися як пріоритетні і для центрів розвитку дитини.

У документах, що регламентують діяльність Центру, зазначено, що серед їх основних завдань є психолого-педагогічне обстеження дітей та вивчення їхнього оточення, розроблення індивідуального плану корекції розвитку дитини на основі індивідуальної реабілітаційної програми тощо. Разом з цим, важливо відзначити, що аналіз сучасних літературних джерел та вивчення особливостей діяльності центрів розвитку дитини як у вітчизняному досвіді, так і у зарубіжному, показують недостатність розроблених та затверджених методик чи інструментів оцінювання потреб батьків дітей з особливими освітніми потребами. У зв'язку з цим, необхідно проводити подальші дослідження, спрямовані на розробку комплексних методів та інструментів оцінювання, спеціально пристосованих до потреб батьків з дітьми з особливими освітніми потребами. Зрештою, встановлення стандартизованих практик оцінювання не лише сприятиме більш ефективній підтримці батьків, а й допоможе загальному покращенню послуг, які надають центри розвитку дитини.

Список використаних джерел

1. Виноградова О. В. Система сучасної соціальної роботи з дітьми з інвалідністю: Традиції та інновації. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* 2020.

№76. С. 29-33.

2. Підвальна Ю.В. Соціально-педагогічна адаптація дітей з обмеженими можливостями здоров'я в умовах інклюзивного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. №79 (Том 2). С. 48-52.

3. Про затвердження Положення про центр розвитку дитини. Постанова КМУ від 05.10.2009 р. № 1124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1124-2009-%D0%BF#Text>

Дмитро Плітін

*аспірант кафедри соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності
(ОНП Соціальна робота)
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль*

Наталія Олексюк

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль*

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ

У статті розкрито проблему безпеки інформаційного простору. Особливу увагу приділено інформаційним небезпеці, загрозам і ризикам. Виділено джерела інформаційних ризиків, класифіковано види загроз інформаційній безпеці, визначено найпоширеніші механізми, форми та методи інформаційної агресії. Запропоновано інструменти захисту індивідуальної та суспільної свідомості від негативних впливів різноманітних форм і методів інформаційної агресії.

Ключові слова: *інформаційний простір; інформаційна небезпека; інформаційний ризик; інформаційна загроза; інформаційна агресія.*

Однією з актуальних проблем сучасності є функціонування глобального інформаційного простору, який, окрім суттєвих переваг та численних можливостей, створює значні інформаційні небезпеки для суспільства у цілому (глобальні загрози, що мають знеособлений характер) та кожної особи зокрема (зовнішні, конкретно спрямовані, ризики) [2, с.